

Prijatelju,

Vidim kućku: izdiše na staroj ponjavi, trza prednjim i zadnjim udovima, obrće se levo i desno, moli za pomoć, za jedan snažni udarac nogom koji bi je oslobođio muka, dozvolio joj da se ispruži, da još jednom pokaže lepotu svog gipkog tela, očara posmatrača skalom smedih nijansi, zavede slikara na kriji put ushićenja modelom; vidim je, ja koja sam je volela onda dok još nisam znala ono što sada znam, eto kako je nezahvalno učiti, jer to nas čini oporima, sebičnim, glupima, sitničarima kao što sam ja sada, ne dopada mi se izraz u očima kućke, neću namerno da kažem „u očima moje verne kućke“. Grozim se pomisli da mi je to bezumno klupko mesa, nakostrešenih dlaka, isplaženog debelog jezika, moglo biti odano. Eto, kuda me je odvelo saznanje o lepoti, ne lepoti uopšte, jer tada bi mi ova kućka mogla izgledati lepo, nego o lepoti radi lepote, zato mi je ova smrt ogavna. Osećam se čisto, prijatno, mirisi koji me okružuju brižno su izabrani, njihovi izvori mi moraju ostati nepoznati, inače će dražiti uništena.

Posedovati se može mnogo toga, na razne načine, raznim sredstvima, ali, izabratи ono što treba posedovati, na pravi način, određenim sredstvima i, što je najvažnije, u pravo vreme, to mi je dugo bilo nedostupno, možda se i sada hvališem, znajući da treba baš o tome govoriti. Da, naučila sam da govorim ono što treba, naučila sam da usklađujem ono što govorim sa onim što mislim, ne po

snaveseliti, osetiti mučninu, kolebanje ili grižu savesti. Ja sam ostala kućku i nije me briga šta će dalje biti s njom.

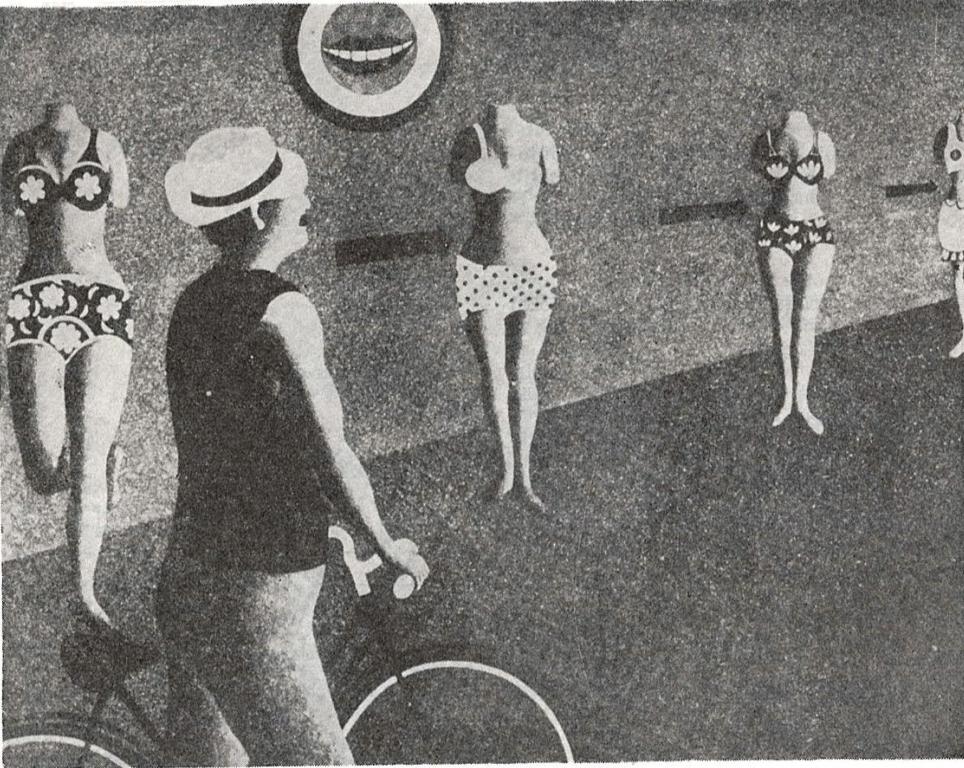
Posedovanje me je opselo od prvog trenutka kada sam postala svesna provalje između dve vrste posedovanja, možete mi verovati kako mi je bilo kada sam prvi put ugledala tu provalju, sa svojim predrasudama posednika onoga što sam do tada imala. Moja beda je izšla na svetlost i skočila mi u lice, pritisnula me uz moju vlastitu kičmu kao da sramni stub, a sve unutar te kičme je i dalje teklo nezavisno od mene. Trebalo se odlučiti, kada to kažem, stvaram kod vas predstavu kolebanja, kukavičkog variranja između snage materijalnih razloga i onoga što tada još nije bilo ubičeno, što je bilo samo budjenje, podsticaj došao ko zna odakle, privlačan baš zato što je bio nehnjeno baćen pred moje noge, možda mi se to samo čini, možda sam bila predodređena da mi se to desi, više volim da verujem u predodređenost nego u mogućnost da je ta svetlost slučajno pala na mene. Moglo se desiti i da ne budem ja ta, nego neko drugi, ne, ne, to nije moglo biti! Ne recite mi da mi je sada lako, kada se to već dogodilo, i kada o tome govorim iz određene udaljenosti, ne, još mi je teže, mada je ta težina prijatna i svesna sam da me ona ne može pogoditi svojom oštricom, već samo golicavom mogućnošću, bezpredmetnom po moje interesovanje.

Moto mog sadašnjeg stanja je „bila sam tam, a sada sam ovde“, ne zamerite mi što sam se izjasnila, neprijatno to zvučalo ili ne.

ELVIRA RAJKOVIĆ

DRUGO PISMO

EFFECTIVE ADJUSTMENTS
ON
MOVEABLE FLIPPER
ASSEMBLY

Milan Stanojev: BICIKLISTA I LUTKE

istovetnosti misli i reči, nego po istovremenosti, mislim jedno, a govorim drugo.

Posedujem snagu koje se plaše oni koji su me učili kako da budem snažna, plaše se savršenstva svoje učenice, pokušavaju da me skrenu sa tog puta, ali ja sam i o tome učila, znam kako treba suzeti takve pokušaje, potući do nogu učitelje njihovim učenjem; oni tek sada vide kako je efikasno oružje koje su mi dali u ruke, jer sam ja predodređena da ga upotrebim. Saznanje o tome ne izaziva ni zadovoljstvo ni sujetu, ono se proteže svojom biti tamo gde sam se plašila da nikada neće dospeti. Zamislite da se sve mutne vode odjednom razbistre i postanu dostupne celom svetu! Ali, zamislite da se razbistri samo jedan mutan potok iza kuće, u kojem su se davile sve želje da se prodre dublje, da se sagleda dno; da se razbistri samo vama taj potok samo vaš, nikom više važan, možda davno isušen, ali još tekuće opasan u pamćenju, preteći potok kraj kojeg ste prvi put saznali da nećete moći učiniti sve što želite, gde vas je prvi put zabolelo od razlike između htenja i moći, zbog laži u kojima ste odgajani, zbog prozirnosti iluzija i mutljaga iznad tajne potoka.

Eto, kako sam se osećala kada sam ostavila kućku da ugine na ponjavi i vratila se svojim mirisima, jer sam se tih dana njima zanimala, a moglo je biti u pitanju i nešto drugo, nešto čemu bih se vratila, ostavljujući ono zbog čega su svi mislili da će se barem

Nisam još toliko udaljena od snage materijalnih razloga da ne bih osećala zadovoljstvo da ponekad pogledam unazad i kažem sebi da se ono predražnje stanje neće ponoviti, jer, eto, ja to neću, neću snagom volje, sve volje koju posedujem, ustrajno upotrebljavam reč „posedovati“, ne samo kao izraz globalnog, bukvalnog značenja, nego kao izraz mog saznanja dvojakosti tog značenja: imati ono što se može izgubiti i imati ono što se ne može izgubiti. Ponirem i ne zazirem od onoga što je u meni, a jedno je vreme bilo mučenje za mene ostati sama sa sobom, pri svakom susretu sa svojim licem u ogledalu pitala sam sebe „šta si učinila sa sobom“, pitala, a samo je rečenica bila u formi pitanja, odgovor je značio osudu, krvnu, nerazdvojnu od mog predražnjeg života, tražio je moju glavu, tu je počeo rat u meni.

Poveravati se nisam mogla. Poveravanje mi je oduvek bilo nejasno kao vid pražnjenja, volim da sve bude jasno u meni, da razložim uloge pojedinih činilaca, tada je poveravanje izlišno poticanje po tudem volju interesovanja. Poveravala sam se da bih isprobala nečiju moć suzdržavanja, kada bi neko počeo da se izlivu, da me guši intimnostima svih vrsta, zavlačila sam se u sebe, preko te mede nisam puštala tude izlive, jer poveravanje je glupost, nemoć da se samome sebi kaže: „to je to, a to je to“, nazivala se ona formom meduljudskih odnosa, željom da se pomogne bližnjem ili sličnim frazama. Kada se ne bi moglo drugačije, radije bih imala sa

nekom osobom polni odnos i okupala se posle toga, nego upala u mrežu uzajamnog poveravanja, pogotovo što ja u poveravanju ne bih našla nikakvo zadovoljstvo.

Laskam svojoj odlučnosti i hrabrosti, jer posedujem ravnotežu koju su mi pružila iskustva kojima sam bila izložena. Kada nekoga bacite u grotlo neizvesnosti, kao što sam ja bila baćena, a moji su učitelji virili preko ivice i pružali štapove prema meni u trenucima kada im se činilo da je neko iskustvo, utisnuto u mene, postalo izvršno u vidu nametnutog shvatanja, čudili se kada sam ja odbacivala štapove, mrštili, ali se još uvek nisu plašili, jer sam ja bila u grotlu, a oni unaokolo; kada se neko na taj način uči životu, onda mora propasti ili pobediti! Kada kažem „propasti“, mislim na sve proekte tog vaspitanja, od poslušnih marioneta, kolebljivaca, do sumnjičavih i povremenih pobunjenika. Kada kažem „pobediti“, mislim na one kojima sam se mogla diviti tek kada sam im postala slična, jer diviti se iz neznanja, nešto je najgore. Ja ču vam reći da očekujem i sama da ču biti jedna od onih kojima će se diviti, ali samo onda ču osećati zadovoljstvo ako to budu meni slični povednici iz grotla; divljenje propalih ču prezirati svom žestinom.

Ne postoji jučerašnji i današnji svet, postoje samo pobednici i pobedeni, a upitate li me za učitelje, to jest, gde njih ubrajam, reču ču vam da su oni samo instrumenti života, kao što su moje ruke moji instrumenti; a upitate li me što će se desiti ako instrument zataji, kao što moje ruke mogu oboleti od paralize, reći ču vam da će se pojavit novi instrumenti, ja ču upotrebiti svaki delić svog tela kao instrument, a život će učiniti isto, uništenja nema, instrumenti su, ipak, samo instrumenti. Moje telo će propasti, ali život će ga obnoviti, jer smo mi uslovjeni jedno drugim, moje telo postoji zato što ga život stvara, a život postoji zato što ga moj um shvata, to je klupko sa još hiljadu varijanti objašnjenja, ali klupko koje se večno mrsi i razmrsuje.

A reči, reči porobljivačke, ne mogu da ih zaustavim, gorovim vam brzo, hitro, razgovetno, žurim se da Vam kažem, pomažem se sve novim i novim rečima, a uzano je to polje izražajnih mogućnosti, jer, sam preko nevidljive granice jednog jezika, kao sredstva sporazumevanja među pripadnicima istog naroda, ja sam zarobljena nerazumevanjem, moćnom barijerom tuđeg jezika, a, eto, čak ni to ne bih mogla objasnitim onima preko. Mrzim oruđa, kada bi im krivo preveli moje reči, ne bi ništa vredelo što sam se mučila, trudila se da im pride, oni bi mi okrenuli leđa i pobegli. Nerazumevanje je bilo i ostalo prva latentna opasnost u mom životu, Đamakov mač iznad mog sveukupnog saznanja. Učila sam jezike, ali sam znala da to nije to, reč kazana arapski ili francuski mi ne bi mogla pomoći, ako svi koji bi me slušali, ne bi znali njenovo pravo značenje. Da li su izumrli narodi imali drugačiju značenja za pojmove koji danas imaju određeno značenje? Ako je to slučaj, nećemo nikada uspeti da dešifrujemo ta značenja i medusobni nesporazumi će biti stalni. Srećom, vremenski uslovjen, pojam „medusobni nesporazum“ je teoretske prirode. I u mom novom osećanju posedovanja, strah od nerazumevanja je jedan od elemenata koji čine to osećanje. Ranije sam znala da mogu izgubiti sve što sam imala, zamislite samo koliko sam malo toga, bolje reči — ništa, imala! Nadmoć današnjeg posedovanja je u tome što ne mogu izgubiti ono što sam jednom unela u sebe, a to nije prijatno sada kada mislim na strah od nerazumevanja, jer, mogu me uvek razumevati, ali ja ču se uvek plašiti nerazumevanja. Blagodeti novog posedovanja mi se svete time što moram primiti i ono što ne bih trajno želela, što bih uzela u trenutku slabosti, a više nema odbacivanja!

Vidim kućku kako... ali, ne, ne vidim je, to je samo opseна, varka, to sam ja kolebljiva, ne tešite me, saznanje je mučno, ali time mi je dragocenije. Imam toliko i toliko godina, one mi ništa ne znače, one su samo putokaz za druge koji žele da me srvrstaju u neku kategoriju, razred, grupu, generaciju, da mi prikaže neki epitet, pogrdni ili pohvalni, da me udare nogom i da me pomiluju. Komplikovano je to za mene i zato o tome ne mislim, samo vam nabacujem neka opažanja o tom pitanju. Prvo, godine su vrlo relativan pojam, ne odmahujte glavom, neću vam nabratati koji su pojmovi još relativni. Drugo, godine su imale vrlo važnu ulogu u našim odnosima, ako mislite da sam na to aludirala od početka, varate se, jer, kao što na to nisam obraćala pažnju u stvarnim situacijama, tako na to ne mislim ni sada. No, naš odnos ne spada ovamo.

Stena na koju sam se popela ima oštре ivice, smede je boje, iz doline izgleda pitomija, ovde gore sam jedina, šteta što ne možete da me vidite odozdo! Zamišljam kako ste Vi ovde stajali pre dva desetaka godina, u sličnoj pozici, držeći se ukrištenim rukama preko grudi za ramena, grleći sam sebe, zagledan u ono u što sam i ja sada zagledana. Kome ste se tada obraćali? Da li su Vas čuli oni čija je dužnost bila da osluškuju i eventualno Vas ispravljaju? Da li ste imali sreću, poput mene, da možete govoriti, da se možete opustiti, bez otužnog osećanja da se ispovedate, na ovom brdu gde ste bili istovremeno zatvoreni i slobodni, ograđeni oštrim ivicama vrha i okruženi pažnjom bližnjih. Pamtite li boje i likove, reči i ideje ovde prvi put rodene i videne. Ima na ovom brdu boja kojih nema na drugim mestima, koje ne imenujem, jer ne umem, ima oblika koji izmiču iz vidnog polja, ulaze čas dvodimenzionalni, čas trodimenzionalni, težina se smenjuje sa prozirnošću, jasne slike sa halucinacijama.

Silazim; ne znam da li sam vam sada bliže ili dalje nego pre.

Vaša Ana.

DAMJAN MALEŠEV

otvorenih očiju

OTVORENIH OČIJU

Uprkos instrumentima za obijanje čeličnih trezora koje su primenjivali za vivisekciju ptica ovom jeseni svesno raspolažem, pre svega pticama ukrštenim sa zmajevima, valrom i sanovnikom. Priznajem onima sa dobrim namerama mogu dati ključeve od snova koje sam dovoljno proverio da više nisu moje vlasništvo.

Ali pitam se što bi oni učinili sa pticama, sa klijevcima i kredom kojom zapisujem časove, zapravo vrloglavicom koja se na časovniku odziva izvan numeracije, jer i poslednji priliku da nešto prisvoje mimošli su ne sluteći sve istine dok se sunovraćaju s ustima od dima i promaje. Isto tako danas mogu da tvrdim da su ptice pretvorili u ukosnice, samo nismo primetili kako je zakopano meso idućeg proleća cvečalo. Da bi uklonili sve mogućnosti koje bi poslužile za prikazivanje govorili su: zatvorite sva moguća vrata bez klijevača, zar ne vidite kako cvečovi frivilno zavode vefar.

I vrata su se zatvorila.

Istina dokazi ne postoje, ali postoji pamćenje na večeri s ogledanom zvezdom, trulom paparom za postelju, usmeravajući vreteno mesečine u stravičnu iglu i pravdujući se: iz snimaka saznamjemo da nebeska tela ne pripadaju vama.

Pitam vas zašto smo onda krenuli konačnim mostom vatre da spojimo dva mora istekla na samom dlanu, i to otvorenih očiju.

Onda su rekli, ili mislili da kažu: vežbajte miševe na kamernoj sceni, ponavljajte drugi čin u kojem se javljaju beli miševi, ali sve to bez scenografije, aplauz neka bude u rukopisu u zagradama da bi se obezbedila potpuna tišina.

Zaboravljajući pri tome da ona i vezana mora vikati do prvog jutra dok je ne oslobođe.

PRVI KADAR S LIMUNOVIMA I SLEPOM ULICOM

Noćne patnje pružaju izvanredan pogled s balkona odakle je u subotu popodne iskreno zakoračila u prazno vrlo anonimna, vrlo uporna R. S., lišavajući se za vas tako neophodnih jutarnjih, podnevnih, popodnevnih, večernjih, glušivoćnih razgovora, prepiski, izlazaka na glavna vrata, u stvari u trenucima kada se iz prve faze snova na svakom uglu pojavljuju poznanici kojih nema u našim beležnicama sa brižljivo ispisanim brojevima telefona, iako oni prate sva unutrašnja kolebanja pri obavljanju intimnih poslova, sa manje ili više uspeha, u zavisnosti od visine, boje očiju, dužini prstiju, hitrine, ili drskosti. U međuvremenu oni kojih nismo upoznali već jedu naše limunove, jer vrtovi su im otvoreni za sva vremena, oni slobodno istražuju mehure u našim plućima, pretražuju da li u levoj i desnoj pretkomori srca ima mesta za stepenicu koja im nedostaje, tako odsutni pri ponovnom susretu kada prelaze na drugu stranu slepe ulice u koju je, ponavljaju, najiskrenije zakoračila oslobadajući se skromnog zbirka godina ako tome ne dodamo toliko preleženih neda, uplašenih dana, nepoverenih snova, grdnih poraza u veštini lepog ponašanja, naročito u pokretu kada uzima nož u levu ruku, pogotovo kada izgovara dobar dan na običan način onima koji sasvim neobično prolaze ovim gradom ogledajući se u naručenim ogledalima pred premijere koje ništa dobro ne obećavaju njihovoj estetskoj, najnovijoj svesti za tu jedinu priliku da pokazu sve osobine rasnog takmičara koji uspevaju pomerajući cilj prema svojim mogućnostima.